

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

ΕΚΘΕΣΗ Δ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2018

ΑΘΗΝΑ, Φεβρουάριος 2019

www.pbo.gr

[κενή σελίδα]

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά το τέταρτο τρίμηνο του 2018.

Για τη σύνταξη της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων στις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ και τον ΟΔΔΗΧ), την Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Εργασίας και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η Επιστημονική Επιτροπή:

Άγγελος Κανάς

Παναγιώτης Κωνσταντίνου

Ναπολέων Μαραβέγιας

Αθανάσιος Ταγκαλάκης

Ο Συντονιστής:

Φραγκίσκος Κουτεντάκης

[κενή σελίδα]

Περιεχόμενα

Σύνοψη.....	7
Summary	10
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	12
1.1. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον.....	12
1.2. Εγχώριο Περιβάλλον	13
ΑΕΠ και συνιστώσες	13
Ρευστότητα.....	15
Πληθωρισμός	15
Εξωτερικός τομέας	16
Ανεργία.....	17
Απασχόληση	18
Ροές μισθωτής εργασίας.....	18
Αμοιβές.....	18
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	19
2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία δωδεκαμήνου 2018.....	19
Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις	21
2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου	23
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου.....	23
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογουμένων	23
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	26
2.3. Δημόσιο χρέος.....	27
Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων.....	27
3. Διαρθρωτικές εξελίξεις.....	29
3.1. Κοινωνική πολιτική.....	29
Στοιχεία εκτέλεσης προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης 2018	29
Προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων	30
3.2. Η αύξηση του κατώτατου μισθού	32
3.3. Τράπεζες.....	34
Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα.....	35
3.4. Αποκρατικοποιήσεις	36

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1. ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)	13
Πίνακας 2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης, Ιανουάριος-Δεκέμβριος, σε εκατ. ευρώ.....	20
Πίνακας 3. Κατανομή οφειλετών	25
Πίνακας 4. Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ.....	29

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Πληθωρισμός Εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού.....	15
Διάγραμμα 2. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Νοεμβρίου, σε εκατ. ευρώ ...	16
Διάγραμμα 3. Ποσοστό Ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη.....	17
Διάγραμμα 4. Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές, σε μηνιαία σωρευτική βάση, Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου, σε εκατ. ευρώ	21
Διάγραμμα 5. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ.....	23
Διάγραμμα 6. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ	24
Διάγραμμα 7. Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ	25
Διάγραμμα 8. Αποδόσεις 10ετών ομολόγων.....	28
Διάγραμμα 9. Ποσοστά αμειβόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό σε επιλεγμένους κλάδους 2017-2018.....	34
Διάγραμμα 10. Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, σε δις ευρώ	35

Σύνοψη

Οι γενικές τάσεις της ελληνικής οικονομίας παραμένουν θετικές. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης είναι θετικοί, η ανεργία συνεχίζει την αποκλιμάκωσή της και οι αμοιβές αυξάνονται. Τα οριστικά στοιχεία του 2018 δεν είναι ακόμα διαθέσιμα, ωστόσο οι περισσότερες εκτιμήσεις συγκλίνουν ότι ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης ενδέχεται να ξεπεράσει το 2%. Από την άλλη πλευρά, ο πληθωρισμός παραμένει σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έχει αυξηθεί.

Η σημαντικότερη πηγή ανησυχίας είναι η επιβράδυνση της Ευρωζώνης που ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά τη χώρα μας μέσω της μείωσης των εξαγωγών. Παρά την αυξημένη αβεβαιότητα από το εξωτερικό περιβάλλον, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε φάση ανάκαμψης ενώ παράλληλα ανακτά σταδιακά την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών. Τα θετικά αυτά στοιχεία εκτιμάται ότι θα έχουν ως αποτέλεσμα να εδραιωθεί η ανάκαμψη της οικονομίας το 2019. Είναι χαρακτηριστικό, άλλωστε, ότι ενώ οι τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2019 έχουν αναθεωρήσει προς τα κάτω το ρυθμό μεγέθυνσης της Ευρωζώνης κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες (από 1,9% σε 1,3%), η πρόβλεψη για την Ελλάδα έχει αναθεωρηθεί προς τα πάνω κατά 0,2 μονάδες (από 2% σε 2,2%).

Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του δημοσίου έχουν μειωθεί σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος, αλλά οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των φορολογούμενων και ασφαλισμένων έχουν αυξηθεί, αν και με φθίνοντα ρυθμό. Το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων συνεχίζει να μειώνεται σε απόλυτα μεγέθη, ωστόσο ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως προς το σύνολο των δανείων παραμένει υψηλός. Σε κάθε περίπτωση η μείωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα πρέπει να επιταχυνθεί προκειμένου να ενισχυθεί η πιστοδοτική ικανότητα των τραπεζών και να επιταχυνθεί η ανάκαμψη της οικονομίας. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα βοηθήσει στη μείωση του κινδύνου που μεταδίδουν στην πραγματική οικονομία προκαλώντας θετικές επιπτώσεις στην οικονομική μεγέθυνση αλλά και περαιτέρω αποκλιμάκωση του κόστους δανεισμού. Οι συζητήσεις που γίνονται αυτό το διάστημα για τις ρυθμίσεις των οφειλών προς το δημόσιο, τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την προστασία των υπερχρεωμένων νοικοκυριών θα πρέπει να καταλήξουν σε ουσιαστικές και λειτουργικές λύσεις με ενιαίους κανόνες και κριτήρια που δεν στρεβλώνουν τα κίνητρα και δεν προκαλούν δημοσιονομικούς κινδύνους.

Τα δημοσιονομικά στοιχεία της γενικής κυβέρνησης δείχνουν βελτιωμένο αποτέλεσμα σε σχέση με το προηγούμενο έτος και είναι σχετικά ασφαλές να αναμένουμε υπέρβαση του στόχου και για το 2018, γεγονός που θα επιβεβαιώσει την αξιοπιστία της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής. Τονίζουμε ωστόσο ότι η υπέρβαση που καταγράφουμε με τη μεθοδολογία του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή δεν είναι συγκρίσιμη με το επίσημο δημοσιονομικό αποτέλεσμα (με μεθοδολογία ESA ή με ορισμό ενισχυμένης εποπτείας) και θα πρέπει να αναμένουμε τις οριστικές ανακοινώσεις προκειμένου να έχουμε ακριβή εικόνα.

Σε κάθε περίπτωση εξακολουθούμε να θεωρούμε σημαντικό δημοσιονομικό κίνδυνο την κλιμάκωση των δικαστικών διεκδικήσεων αναδρομικών που αφορούν μισθολογικές και συνταξιοδοτικές παροχές. Με δεδομένο, μάλιστα, ότι το τρέχον έτος θα πραγματοποιηθούν

πολλαπλές εκλογικές αναμετρήσεις, η όξυνση του πολιτικού ανταγωνισμού ενδέχεται να προκαλέσει πλειοδοσία εξαγγελιών με σημαντικό κόστος που μπορεί να διαταράξει τη δημοσιονομική ισορροπία.

Εντός του Ιανουαρίου υπήρξαν δύο σημαντικές εξελίξεις. Η πρώτη ήταν η έκδοση πενταετούς ομολόγου που κρίνεται ως επιτυχημένη καθώς υπήρξε υπερκάλυψη των ζητούμενων ποσών, αλλά και σημαντική ποιοτική βελτίωση της σύνθεσης των αγοραστών. Το επιτόκιο παραμένει σημαντικά υψηλότερο από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης αλλά καταγράφει μια αξιοσημείωτη αποκλιμάκωση σε σχέση με αντίστοιχες εκδόσεις του πρόσφατου παρελθόντος. Θεωρούμε πως η ύπαρξη του ταμειακού αποθέματος ασφαλείας (cash buffer) έπαιξε ιδιαίτερα θετικό ρόλο καθώς προσφέρει χρονική άνεση για την επιλογή κατάλληλης χρονικής στιγμής τόσο για την πρόσφατη όσο και για μελλοντικές εκδόσεις. Στο ίδιο πλαίσιο θεωρούμε σημαντική εξέλιξη τη δημοσιοποίηση από τον ΟΔΔΗΧ του ετήσιου προγραμματισμού εκδόσεων καθώς σηματοδοτεί μια σταδιακή επιστροφή στην κανονικότητα και την έκδοση της Υπουργικής απόφασης για Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου που προβλέπει την τοποθέτηση των ταμειακών διαθεσίμων των φορέων της γενικής κυβέρνησης στην Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη πρακτική ταμειακής διαχείρισης του δημόσιου τομέα και εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η δεύτερη σημαντική εξέλιξη είναι η απόφαση του Υπουργείου Εργασίας που επέβαλε την αύξηση του κατώτατου μισθού και την κατάργηση του υποκατώτατου κατόπιν εκτεταμένης διαβούλευσης με εκπροσώπους κοινωνικών φορέων που κατέθεσαν σχετικά πορίσματα. Η δηλωμένη σκοπιμότητα αυτής της αύξησης είναι η μερική αποκατάσταση των απωλειών της μισθωτής εργασίας από την μείωση που επιβλήθηκε το 2012. Πέρα όμως από την αναδιανεμητική πλευρά, αξίζει να διερευνηθούν οι ενδεχόμενες οικονομικές συνέπειες από την αύξηση του κατώτατου μισθού. Τέτοιες συνέπειες αφορούν κυρίως τη συνολική απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα, αφού από την άποψη των επιχειρήσεων ισοδυναμεί με αύξηση του εργασιακού κόστους. Η έκταση αυτής της αύξησης εξαρτάται από το ποσοστό των απασχολούμενων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό και μπορεί να αντισταθμιστεί είτε με μείωση της απασχόλησης είτε με αύξηση των τιμών. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού θα επηρεάσει περισσότερο τους κλάδους που απευθύνονται στην εγχώρια ζήτηση και σαφώς λιγότερο τους εξαγωγικούς κλάδους, συνεπώς δεν αναμένονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα.

Στο επόμενο διάστημα αναμένεται η ολοκλήρωση των προαπαιτούμενων δράσεων προκειμένου να εκταμιευθούν τα κέρδη των Κεντρικών Τραπεζών της Ευρωζώνης από τη διακράτηση ελληνικών ομολόγων (ANFAs και SMPs). Η επιτυχής ολοκλήρωση των παραπάνω δράσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς ενδεχόμενη αρνητική απόφαση δεν θα στερήσει μόνο σημαντικά ποσά από το δημόσιο ταμείο, αλλά θα στείλει και ιδιαίτερα αρνητικό μήνυμα αναφορικά με την προσήλωση της χώρας στην υπεύθυνη οικονομική πολιτική. Πλέον αυτού, κάποιες από τις ενέργειες που εκκρεμούν αποτελούν κρίσιμες μεταρρυθμίσεις που θα βελτιώσουν τη λειτουργία του ελληνικού κράτους, (όπως οι επιλογές των γενικών/ειδικών γραμματέων ή η στελέχωση της ΑΑΔΕ).

Αξίζει, τέλος, να επισημάνουμε έναν λιγότερο προφανή κίνδυνο που αφορά την απώλεια της προόδου που έχει συντελεστεί στο πλαίσιο της δημοσιονομικής διαχείρισης. Οι

μεταρρυθμίσεις που νομοθετήθηκαν τα τελευταία χρόνια βελτίωσαν σημαντικά την τεχνογνωσία και την αποτελεσματικότητα των δημοσιονομικών αρχών, όπως φάνηκε στην αποκατάσταση της δημοσιονομικής σταθερότητας και αξιοπιστίας του ελληνικού κράτους. Ωστόσο, ο σχεδιασμός έγινε σε ιδιαίτερα πιεστικές συνθήκες και δεν υπήρχε ούτε ο χρόνος ούτε οι πόροι (ανθρώπινοι και υλικοί) να εκπαιδευτεί επαρκώς το προσωπικό των επιμέρους φορέων ώστε να προσαρμοστεί ομαλά στο νέο πλαίσιο και να το εφαρμόζει αποτελεσματικά. Σήμερα που η χώρα επιστρέφει στην κανονικότητα θα πρέπει να υπάρξει σοβαρή μέριμνα ώστε να εξασφαλιστεί η ποσοτική και ποιοτική επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού που έχει την ευθύνη σχεδιασμού, ελέγχου και εφαρμογής του νέου δημοσιονομικού πλαισίου.

Ο κίνδυνος δεν πρέπει να υποτιμηθεί, καθώς αν δεν ληφθούν άμεσα πρωτοβουλίες, η δημοσιονομική διαχείριση της χώρας θα παλινδρομήσει στο ανεπαρκές και διάτρητο πλαίσιο του παρελθόντος. Απαιτείται επαρκής στελέχωση των οικονομικών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα και συστηματική εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού στο νέο δημοσιονομικό πλαίσιο.

Summary

The general trends of the Greek economy remain positive. Growth rates are positive, unemployment continues to decline and wages are rising. Final figures for 2018 are not yet available, but most estimates suggest that the annual growth rate may exceed 2%. On the other hand, inflation remains at particularly low levels and the current account deficit has increased.

The most important source of concern is the slowdown in the Eurozone, which could negatively affect our country through exports. Despite the increased uncertainty from the external environment, the Greek economy continues to recover while gradually regaining the confidence of international investors. These positive elements are expected to support positive growth in 2019. It is also noteworthy that while the latest European Commission projections for 2019 have revised downward the growth rate of the Eurozone by 0.6 percentage points (from 1.9% to 1.3%), the forecast for Greece has been revised upwards by 0.2 points (from 2% to 2.2%).

General government arrears to the private sector have been significantly reduced relative to the previous year, but private sector tax and social security arrears have risen, albeit at a declining pace. The bank's stock of non-performing exposures (NPEs) continues to decline in absolute terms, but the ratio of non-performing exposures to total exposures remains high. In any case, the reduction in the stock of NPEs should be accelerated in order to strengthen the lending capacity of banks and accelerate the recovery of the economy. Effective management of NPEs would help reduce the risk they impose on the real economy, by reinforcing further the positive impact on growth and reducing borrowing costs. The ongoing discussions on the settlement of tax arrears, NPEs and the protection of indebted households must lead to effective and functional solutions with general rules and criteria that will not distort incentives and will not generate fiscal risks.

General government data show improved fiscal outcome over the previous year, and it is relatively safe to expect another fiscal over-performance in 2018, confirming the credibility of economic policy. We stress, however, that the Parliamentary Budget Office's methodology of measuring relevant figures is not comparable to the official budget outcome (ESA or enhanced surveillance methodology) and we should wait the final announcements for a more accurate picture. In any case, we still consider the escalation of legal claims for the reversal of past wage and pension cuts to be a significant fiscal risk. Given that elections at multiple levels will be held this year (national, European, regional and local), the associated political tension may trigger exaggerated campaign promises that could disrupt fiscal balance.

In January there were two major developments. The first was the issue of a five-year bond that was deemed successful as it was significantly oversubscribed with a high quality and diversified investor base. The yield remains significantly higher compared to the rest of the Eurozone but shows a sizeable decline compared to the recent past. We believe that the existence of the cash buffer has played a very positive role as it offered flexibility to choose the appropriate timing for taping the markets. In the same context, we find particularly positive developments both the publication of the annual issuing programme by the Public Debt Management Agency (PDMA), as it signals a gradual return to normalcy and the

Ministerial Decision for the Single Treasury Account that requires the deposit of cash reserves of general government entities in the Bank of Greece, as this is the best practice of public sector cash management, followed in most EU countries.

The second major development is the decision of the Ministry of Labour to increase the minimum wage and to abolish the sub-minimum wage for under 25 years old after extensive consultation with representatives of social partners who submitted relevant studies. The purpose of this increase is the partial restoration of wage losses from the minimum wage reduction of 2012. Apart from redistributive concerns, it is worth investigating the possible impacts of raising the minimum wage. Such impacts mainly relate to aggregate employment and competitiveness, since from a business point of view it is equivalent to higher labour costs. The extent of this increase depends on the proportion of employees paid at the minimum wage and can be mitigated by either reducing employment or by raising prices. The available data show that the rise of the minimum wage will affect mostly the non-tradable sectors and far less the exporting sectors, therefore we do not expect significant negative effects on competitiveness.

In the coming weeks, a series of prior actions is expected to be completed in order to refund the profits of the Eurozone Central Banks from Greek bonds (ANFAs and SMPs). Successful completion of the above actions is particularly important since otherwise a possible negative decision will not only deprive the Treasury of important funds but will also send a particularly negative signal regarding the country's commitment to responsible economic policy. Moreover, some of the outstanding actions are critical reforms that will improve the functioning of the Greek state (such as the selection of general/special secretaries or the staffing of the Independent Authority for Public Revenue (IAPR)).

Finally, it is worth highlighting a less obvious risk, which is unwinding the progress in public financial management. The reforms that have been legislated in recent years have greatly improved the expertise and effectiveness of the fiscal authorities, as shown in the restoration of fiscal stability and credibility of the Greek state. However, the design was done under particularly stressful circumstances and there was neither time nor resources (human and material) to adequately train the staff of the various public entities to adapt smoothly to the new framework and to implement it effectively. As the country returns to normalcy, it is crucial to ensure the quantitative and qualitative adequacy of the human resources responsible for designing, monitoring and implementing the new public financial framework.

The risk should not be underestimated, as if no swift initiatives are taken, the country's financial management will regress into the inadequate and non-credible framework of the past. There is a need for adequate staffing of public sector financial services and for systematic training in the new fiscal framework.

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

1.1. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομία διατήρησε θετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης (3,7%, σύμφωνα με το ΔΝΤ) για το 2018. Ωστόσο, οι επικαιροποιημένες προβλέψεις του ΔΝΤ για το 2019 και 2020 έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω (συγκριτικά με τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2018) σε 3,5% το 2019 και 3,6% το 2020. Η αναθεώρηση οφείλεται στην επίπτωση στο διεθνές εμπόριο των δασμών που θεσπίστηκαν από τις ΗΠΑ και την Κίνα το 2018, στην επίδραση στην Γερμανική οικονομία της εισαγωγής νέων προτύπων στις εκπομπές καυσίμων, στην αβεβαιότητα για τη στόχευση της οικονομικής πολιτικής στην Ιταλία, καθώς επίσης και στη μεγαλύτερη από το αναμενόμενο επιδείνωση της κατάστασης των χρηματοοικονομικών αγορών και τη συρρίκνωση της Τουρκικής οικονομίας.

Ωστόσο, η δυναμική της Παγκόσμιας ανάπτυξης διαφοροποιείται τόσο μεταξύ των ανεπτυγμένων όσο και μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Στις ανεπτυγμένες χώρες, ο ρυθμός ανάπτυξης για το 2017 και το 2018 ήταν 2,4% και 2,3% αντίστοιχα, ενώ οι προβλέψεις για το 2019 και το 2020 είναι 2,0% και 1,7% αντίστοιχα. Η οικονομία των ΗΠΑ επιτάχυνε τους θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης της σε αντίθεση με την οικονομία της Ευρωζώνης και της Ιαπωνίας που παρουσίασαν σημάδια επιβράδυνσης τη διετία 2017-2018. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι ρυθμοί ανάπτυξης το 2017 και το 2018 εκτιμώνται σε 4,7% και 4,6% αντίστοιχα, με τις προβλέψεις για το 2019 και 2020 να διαμορφώνονται σε 4,5% και 4,9% αντίστοιχα. Η επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας αποτελεί βασικό παράγοντα προσδιορισμού της μεγέθυνσης των αναπτυσσόμενων οικονομιών.

Η οικονομία της Ευρωζώνης αναμένεται να επιβραδυνθεί σύμφωνα με τις χειμερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες αναθεωρούν προς τα κάτω το ρυθμό μεγέθυνσης του 2019 κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το 1,9% στο 1,3% και τον πληθωρισμό κατά 0,4 μονάδες, από 1,8% σε 1,4%.

Η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή οικονομία ενδέχεται να επηρεαστούν αρνητικά από μια σειρά κινδύνων όπως:

- Η περαιτέρω κλιμάκωση των εμπορικών εντάσεων, πλέον αυτών που έχουν ήδη ενσωματωθεί στις προβλέψεις.
- Η επιδείνωση της κατάστασης στις χρηματοοικονομικές αγορές σε σημαντικές οικονομίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν μια ευρύτερη επιδείνωση στο επενδυτικό κλίμα και μια ξαφνική υποτίμηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων εν μέσω συνθηκών υψηλού χρέους.
- Η πιθανότητα μιας άτακτης, χωρίς συμφωνία, εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, η επίδραση που ενδέχεται να έχει στην παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως και οι επιπτώσεις της στα αποτελέσματα των επερχόμενων ευρωεκλογών λόγω του εντεινόμενου ευρωσκεπτικισμού και λαϊκισμού σε αρκετές χώρες της ΕΕ.
- Η ισχυρότερη σε σχέση με τις προβλέψεις επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας και οι αρνητικές συνέπειες στις τιμές των βασικών αγαθών παγκοσμίως.

1.2. Εγχώριο Περιβάλλον

ΑΕΠ και συνιστώσες

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η ελληνική οικονομία παρουσίασε θετικό ρυθμό μεγέθυνσης 2,2% το τρίτο τρίμηνο του 2018 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017 (έναντι 1,6% στην Ευρωζώνη), διατηρώντας την θετική πορεία των προηγούμενων τριμήνων. Ο ρυθμός μεγέθυνσης του δεύτερου τριμήνου αναθεωρήθηκε προς τα κάτω στο 1,7%.

Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας σε ετήσια βάση οφείλεται κυρίως στην θετική επίδοση των Εξαγωγών (+7,6%) και στην άνοδο της Ιδιωτικής Κατανάλωσης (+0,7%). Αντίθετα, οι Επενδύσεις κατέγραψαν πτώση τόσο σε ετήσια βάση (-23,2%) όσο και σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-14,5%), ενώ και η Δημόσια Κατανάλωση μειώθηκε (-4,1%). Αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ είχε η μεγάλη αύξηση των Εισαγωγών (+15,0%).

Πίνακας 1. ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)

		2017-Q3	2017-Q4	2018-Q1	2018-Q2	2018-Q3
Ιδιωτική Κατανάλωση	ετήσια	1,5	-0,2	0,5	1,3	0,7
	τριμηνιαία	0,5	-0,5	0,6	0,6	-0,1
Δημόσια Κατανάλωση	ετήσια	0,4	1,7	-0,6	-4,3	-4,1
	τριμηνιαία	2,2	-1,4	-3,2	-1,9	2,4
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	ετήσια	26,1	12,2	-8,8	19,2	-23,2
	τριμηνιαία	32,7	1,2	-24,7	17,7	-14,5
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	7,0	5,9	8,1	9,2	7,6
	τριμηνιαία	4,4	-0,9	1,9	3,6	2,8
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	5,3	3,2	-7,5	2,7	15,0
	τριμηνιαία	-4,0	4,0	-2,3	5,3	7,5
ΑΕΠ	ετήσια	2,0	2,1	2,5	1,7	2,2
	τριμηνιαία	0,5	0,2	0,5	0,4	1,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί

Η μείωση των επενδύσεων οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κατηγορία των λοιπών κατασκευών, οι οποίες μεταβλήθηκαν κατά -49,11% σε ετήσια βάση και κατά -2,33% σε τριμηνιαία βάση. Αντίθετα, οι υπόλοιπες κατηγορίες επενδύσεων παρουσίασαν θετική μεταβολή σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο του 2018 (Κατοικίες 20,80%, Μεταφορικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα 154,44%, Εξοπλισμός Πληροφορικής και Επικοινωνίας 16,54%, Μηχανολογικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα 18,42%).

Αναφορικά με τους βραχυχρόνιους δείκτες, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Economic Sentiment Index ESI) διαμορφώθηκε στο 99,6 τον Ιανουάριο του 2019, ελαφρώς μειωμένος σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2018 (101,9) και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (100,9). Η μείωση οφείλεται στην υποχώρηση του επιμέρους δείκτη που αφορά τις υπηρεσίες ενώ όλοι οι υπόλοιποι επιμέρους δείκτες επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης βελτιώθηκαν. Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε τον Δεκέμβριο 2018 αύξηση σε ετήσια βάση 1,1% έναντι 1,3% πέρσι. Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο του Νοεμβρίου 2018 παρουσίασε αύξηση σε ετήσια βάση κατά 4,0% ενώ ο Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο κατά τον ίδιο μήνα αυξήθηκε κατά 3,2% σε ετήσια βάση. Τέλος, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση (PMI) διαμορφώθηκε στις 53,7 μονάδες τον Ιανουάριο 2019, ελαφρώς μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο 2018 (53,8). Αν και η τιμή του κύριου δείκτη υποχώρησε καταγράφοντας χαμηλό τριών μηνών, διατηρήθηκε σε επίπεδα αντίστοιχα με αυτά που είχαν καταγραφεί στα μέσα του 2018, αντανακλώντας την σταθερή βελτίωση της κατάστασης του μεταποιητικού τομέα.

Με βάση τα ανωτέρω, η ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας αναμένεται να συνεχιστεί, παρά την αυξημένη αβεβαιότητα από το εξωτερικό περιβάλλον και την επιβράδυνση της Ευρωζώνης. Όπως επισημαίνεται στις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο ρυθμός μεγέθυνσης για το 2018 εκτιμάται στο 2,0%, ενώ οι προβλέψεις για την περίοδο 2019-2020 έχουν αναθεωρηθεί προς τα πάνω, 2,2% και 2,3% αντίστοιχα. Από την άλλη μεριά, η πρόβλεψη του ΔΝΤ για τον ρυθμό μεγέθυνσης έχει αναθεωρηθεί προς τα κάτω από 2,4% σε 2%.

Οι εξωτερικοί κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία συνδέονται με την αβεβαιότητα που αφορά την παγκόσμια οικονομία, καθώς μια περαιτέρω επιβράδυνση στην παγκόσμια ανάπτυξη ενδέχεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις και στον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης μέσω των εξαγωγών. Αντίστοιχα, μια ενδεχόμενη αστάθεια στις διεθνείς κεφαλαιαγορές θα μπορούσε οδηγήσει σε αποστροφή κινδύνου τους διεθνείς επενδυτές, επιβραδύνοντας την προσδοκώμενη υποχώρηση του κόστους δανεισμού για το Ελληνικό Δημόσιο και συνακόλουθα τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον κίνδυνοι αφορούν τις οικονομικές διακυμάνσεις στις γειτονικές χώρες, δηλαδή στην Τουρκία και κυρίως στην Ιταλία, καθώς όπως έχει φανεί οι μεταβολές στις αποδόσεις των Ελληνικών δεκαετών τίτλων επηρεάζονται σημαντικά από τις μεταβολές των αντίστοιχων Ιταλικών τίτλων.

Όσον αφορά το εσωτερικό περιβάλλον, η αβεβαιότητα προέρχεται από την πιθανή επιβράδυνση των μεταρρυθμίσεων και ενδεχόμενες δημοσιονομικές πιέσεις από δικαστικές αποφάσεις που θα ανατρέψουν υλοποιηθείσες παρεμβάσεις και θα δημιουργήσουν αβεβαιότητα όσον αφορά τον προσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής. Η αβεβαιότητα αυτή θα μπορούσε να επιταθεί λαμβάνοντας υπόψη ότι η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε εκλογικό κύκλο, ο οποίος ιστορικά συνεπάγεται δημοσιονομική χαλάρωση. Τέτοιες εξελίξεις είναι πιθανό να διαταράξουν τις ευνοϊκές προσδοκίες που έχουν διαμορφωθεί για την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Η διεθνής εμπειρία για το ρόλο των πολιτικών κύκλων (political business cycles) στο μακροοικονομικό περιβάλλον έχει δείξει ότι οι πολιτικοί και οικονομικοί κύκλοι είναι μεταξύ τους συνδεδεμένοι, η οικονομική σταθερότητα είναι υψηλά συσχετιζόμενη με την πολιτική σταθερότητα και χώρες με σχετικά σταθερό πολιτικό σύστημα ιστορικά τείνουν να έχουν συγκριτικά καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα.

Ρευστότητα

Ο συνολικός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνεχίζει την καθοδική του πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Δεκέμβριο του 2018 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 169,89 δις ευρώ, μειωμένο κατά 13,7 δις ευρώ (7,45%) σε ετήσια βάση και κατά 6,7 δις ευρώ (3,8%) σε τριμηνιαία βάση.

Αναφορικά με τις καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν το ποσό των 134,5 δις ευρώ τον Δεκέμβριο του 2018, αυξημένο κατά 8,2 δις ευρώ (6,5%) σε ετήσια βάση και κατά 2,8 δις ευρώ (2,12%) σε τριμηνιαία βάση.

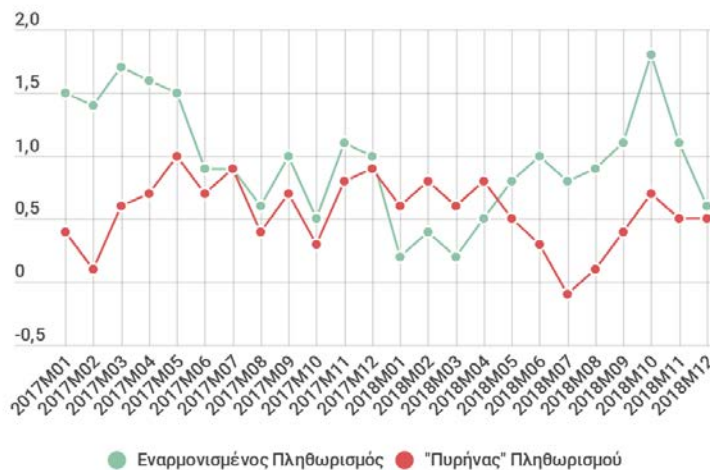
Η παροχή έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) υπολείπεται πλέον του ορίου των 2 δις ευρώ και ως εκ τούτου, η Τράπεζα της Ελλάδος ανακοίνωσε ότι θα διακόψει την δημοσίευση σχετικού Δελτίου Τύπου.

Συνέπεια της βελτιωμένης ρευστότητας των τραπεζών ήταν και η βελτίωση της ρευστότητας της ιδιωτικής οικονομίας, όπως μετρίεται από τις ακαθάριστες ροές νέων δανείων (δηλαδή, το σύνολο δανείων τακτής λήξης χωρίς την αφαίρεση των αποπληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών). Οι ροές νέων δανείων το 2018, είναι αυξημένες (12.998 εκατ. ευρώ) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 (8.900 εκατ. ευρώ). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν (από 7.259 εκατ. ευρώ σε 11.424 εκατ. ευρώ) ενώ τα άλλα νέα δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, ελεύθεροι επαγγελματίες) μειώθηκαν (από 1.640 σε 1.574 εκατ. ευρώ).

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ανήλθε στο 0,6% τον Δεκέμβριο του 2018 σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT, μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2017 (1,0%), αλλά και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (1,1%).

Διάγραμμα 1. Πληθωρισμός Εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού

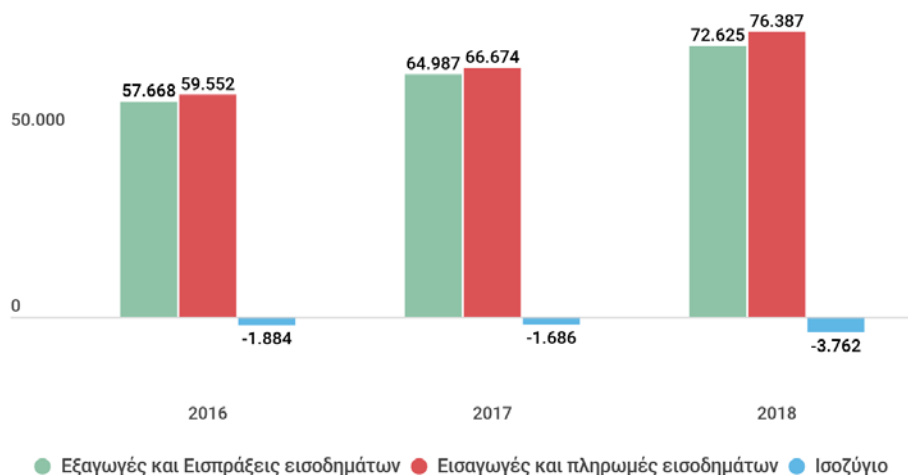
Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), παραμένει ιδιαίτερα χαμηλός, στο 0,5%, καθώς η ελληνική οικονομία βρίσκεται ακόμα κάτω από την παραγωγική της δυναμικότητα. Στην Ευρωζώνη ο εναρμονισμένος δείκτης του Δεκεμβρίου ήταν στο 1,6% ενώ ο «πυρήνας» του πληθωρισμού στο 1,1%.

Εξωτερικός τομέας

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αυξήθηκε τον Νοέμβριο του 2018 σε ετήσια βάση κατά περίπου 292 εκατ. ευρώ, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στο ισοζύγιο αγαθών (αύξηση ελλείμματος κατά 236 εκατ. ευρώ) και στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων (αύξηση ελλείμματος κατά 205,4 εκατ. ευρώ).

Στο ενδεκάμηνο, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσιάζει επιδείνωση κατά 2.075,3 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017. Ιδιαίτερα ενθαρρυντική ήταν η αύξηση κατά 187,3 εκατ. ευρώ του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά τον Νοέμβριο του 2018 σε σχέση με τον ίδιο μήνα το 2017 καθώς και των ταξιδιωτικών εισπράξεων κατά 97,1 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα 2. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Νοεμβρίου, σε εκατ. ευρώ

Η επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι αναμενόμενη συνέπεια των θετικών ρυθμών μεγέθυνσης. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία παρατηρείται μικρή επιβράδυνση των εξαγωγών (13,4% το 2018 έναντι 13,9% το 2017), ενώ επιταχύνεται ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών (15,4% το 2018 έναντι 13,8% το 2017). Η διαφορά είναι εντονότερη στις εισπράξεις και πληρωμές εισοδημάτων (πρωτογενών και δευτερογενών). Πιο συγκεκριμένα, οι εισπράξεις εισοδημάτων αυξήθηκαν κατά 4,3% το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2017, ενώ κατέγραψαν αρνητικό ρυθμό μεταβολής (-0,8%) την ίδια περίοδο του 2018. Αντίθετα, οι πληρωμές εισοδημάτων παρουσίασαν επιτάχυνση, καθώς ο ρυθμός μεταβολής τους αυξήθηκε από 1,3% κατά το ενδεκάμηνο του 2017 σε 9,2% κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2018.

Ανεργία

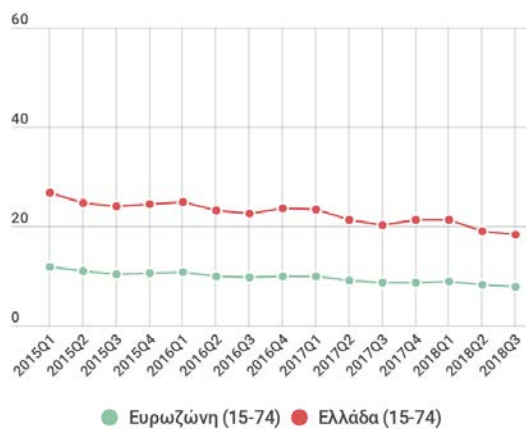
Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα το τρίτο τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στο 18,3%, μειωμένο τόσο σε ετήσια βάση (από 20,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017) όσο και σε τριμηνιαία (από 19,0% το προηγούμενο τρίμηνο).

Στην Ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας το τρίτο τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στο 7,8%, μειωμένο κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε τριμηνιαία βάση και κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση.

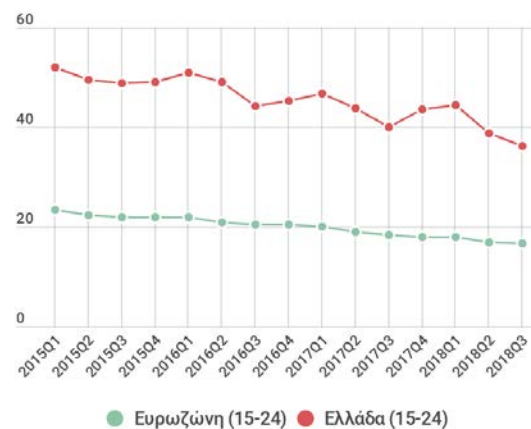
Σύμφωνα με την Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, η εποχικά διορθωμένη ανεργία για τον Νοέμβριο του 2018 διαμορφώθηκε σε 18,5% έναντι 21,1% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους και 18,7% τον Οκτώβριο του 2018. Ο αριθμός των ανέργων τον Νοέμβριο του 2018 ανήλθε σε 875.195 άτομα, μειωμένος κατά 120.587 άτομα σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2017 (-12,1%) και κατά 5.948 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2018 (-0,7%).

Διάγραμμα 3. Ποσοστό Ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη

3Α. Ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού (15-74 ετών)

3Β. Ανεργία στους νέους (15-24 ετών)

Η ανεργία στους νέους κάτω των 25 ετών μειώθηκε στο 36,3% το τρίτο τρίμηνο του 2018 από 38,8% το προηγούμενο τρίμηνο του ίδιου έτους, παρουσιάζοντας επίσης μείωση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017 (40,1%). Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη παρουσιάζει μία σταθερά πτωτική τάση, ανερχόμενο σε 16,7% το τρίτο τρίμηνο του 2018, από 16,9% το δεύτερο τρίμηνο του 2018 και 18,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017. Επιπλέον, όσον αφορά την Ελλάδα η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών, σε μηνιαία βάση, έχει επίσης πτωτική πορεία και συγκεκριμένα από 44,3% τον Νοέμβριο του 2017 σε 39,1% τον Νοέμβριο του 2018.

Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τριμηνιαίας Έρευνας Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ για το τρίτο τρίμηνο του 2018, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,8% (70,5 χιλ. άτομα) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους και κατά 0,9% (34 χιλ. άτομα) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Με βάση τα μηνιαία στοιχεία το σύνολο των απασχολούμενων τον Νοέμβριο του 2018 ανήλθε σε 3.865.670 άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 138.566 άτομα σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2017 (3,7%) και αυξημένος κατά 30.010 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2018 (0,8%).

Όσον αφορά τη μερική και την προσωρινή απασχόληση, τα ποσοστά τους στο τρίτο τρίμηνο του 2018 δείχνουν ελαφρώς μειωμένα σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2017 και σαφώς χαμηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η μερική απασχόληση είναι στο 8,5% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 9,3% πέρσι) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη είναι 20,9% (από 21,2% πέρσι). Η προσωρινή απασχόληση ήταν στο 12,7% του συνόλου των μισθωτών (έναντι 13,2% πέρσι), ενώ στην Ευρωζώνη ήταν στο 16,6% (σταθερό σε σχέση με το 2017).

Ροές μισθωτής εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας από το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2018 καταγράφηκαν 2.668.923 προσλήψεις και 2.527.920 αποχωρήσεις διαμορφώνοντας ένα θετικό ισοζύγιο 141.003 θέσεων μισθωτής εργασίας. Η μερική (και εκ περιτροπής) απασχόληση αντιστοιχούσε στο 54,34% των νέων προσλήψεων για το σύνολο του 2018, σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το σύνολο του 2017 (54,86%).

Αμοιβές

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ο Δείκτης Μισθολογικού Κόστους στο σύνολο της οικονομίας¹ για το Γ' τρίμηνο του 2018 (εποχιακά διορθωμένος) παρουσιάζει αύξηση κατά 4,6% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Γ' τριμήνου 2017, έναντι ετήσιας μείωσης 0,7% το 2017 σε σχέση με το 2016.

¹ Περιλαμβάνει τους τομείς Β έως Σ της Στατιστικής Ταξινόμησης των Οικονομικών Δραστηριοτήτων ΣΤΑΚΟΔ 08/NACE Rev. 2. Δεν περιλαμβάνονται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία δωδεκαμήνου 2018

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το δωδεκάμηνο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου του 2018 εμφανίζεται βελτιωμένο κατά 700 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο του προηγούμενου έτους.

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει αυξημένο ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα κατά 251 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Στην πλευρά των εσόδων, εμφανίζονται αυξημένα τα φορολογικά έσοδα κατά 1.289 εκατ. ευρώ και τα έσοδα του ΠΔΕ κατά 190 εκατ. ευρώ. Αυτό αντισταθμίζεται εν μέρει από τα μειωμένα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, κατά 1.062 εκατ. ευρώ, που περιλαμβάνονται στην κατηγορία «Μη Φορολογικά και Έκτακτα Έσοδα».

Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 308 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος, η οποία αποδίδεται στην αύξηση των Πρωτογενών δαπανών κατά 676 εκατ. ευρώ, στη μείωση των δαπανών για τόκους κατά 654 εκατ. ευρώ και στην αύξηση των δαπανών ΠΔΕ κατά 287 εκατ. ευρώ.

Αναφορικά με τους υπόλοιπους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, τα Νομικά Πρόσωπα εμφανίζουν μειωμένα έσοδα κατά 749 εκατ. ευρώ και μειωμένες δαπάνες κατά 628 εκατ. ευρώ, καταλήγοντας σε ένα ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα μειωμένο κατά 194 εκατ. σε σχέση με πέρσι. Η μείωση των εσόδων των Νομικών Προσώπων οφείλεται κυρίως στην μείωση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό κατά 482 εκατ. ευρώ.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 519 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 441 εκατ. ευρώ, με συνέπεια το πρωτογενές αποτέλεσμά τους να είναι αυξημένο κατά 80 εκατ. ευρώ σε σχέση με πέρσι. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλεται κυρίως στις αυξημένες μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ύψους 427 εκατ. ευρώ.

Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 847 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 972 εκατ. ευρώ, με συνέπεια την επιδείνωση του πρωτογενούς αποτελέσματος κατά 126 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2017. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται κυρίως στην αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 627 εκατ. ευρώ (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του Πίνακα 2) και στην αύξηση των μεταβιβάσεων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 287 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017.

Τέλος, η μικρότερη μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης κατά 1.282 εκατ. ευρώ το δωδεκάμηνο του 2018 έναντι μεγαλύτερης μείωσης κατά 1.609 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2017 είχε λιγότερο ευνοϊκή επίπτωση στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το 2018.

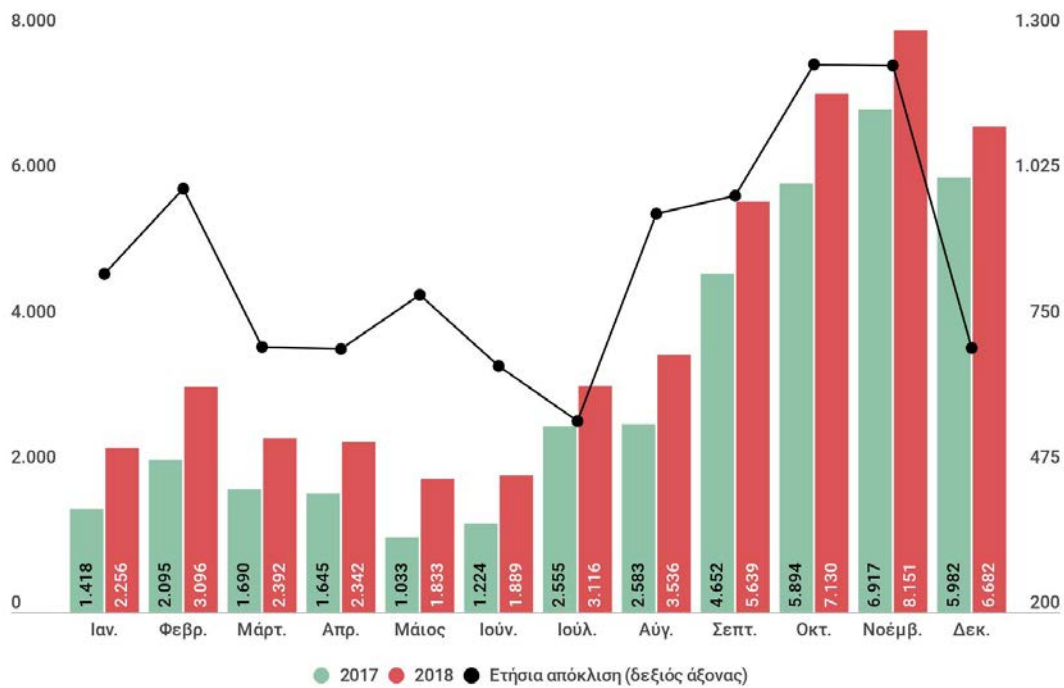
Έκθεση Δ τριμήνου 2018

Πίνακας 2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης, Ιανουάριος-Δεκέμβριος, σε εκατ. ευρώ

	2017	2018	Διαφορά
Κρατικός Προϋπολογισμός			
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού	51.422	53.682	2.259
Φορολογικά Έσοδα	47.564	48.853	1.289
Μη Φορολογικά και μη Τακτικά Έσοδα	6.769	5.869	-899
Επιστροφές φόρων	5.360	3.680	-1.680
Έσοδα ΠΔΕ	2.449	2.639	190
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	55.690	55.998	308
Πρωτογενείς δαπάνες	43.532	44.207	676
Τόκοι	6.208	5.554	-654
Δαπάνες ΠΔΕ	5.950	6.237	287
Επίπτωση υποχρεώσεων παρελθόντων ετών	-2.123	-3.169	-1.046
Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού	-183	68	251
Νομικά Πρόσωπα εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού			
Έσοδα	12.351	11.602	-749
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>7.051</i>	<i>6.568</i>	<i>-482</i>
Δαπάνες	8.137	7.509	-628
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>398</i>	<i>325</i>	<i>-73</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Νομικών προσώπων	4.611	4.417	-194
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)			
Έσοδα	6.760	7.279	519
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>4.306</i>	<i>4.733</i>	<i>427</i>
Δαπάνες	6.208	6.650	441
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>60</i>	<i>62</i>	<i>3</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΤΑ	612	692	80
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)			
Έσοδα	43.182	44.029	847
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>21.673</i>	<i>21.959</i>	<i>287</i>
Δαπάνες	41.102	42.074	972
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>-1</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΚΑ	2.084	1.957	-126
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης			
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (μη ενοποιημένο)	7.124	7.134	10
Ενδοκυβερνητικοί τόκοι	-1.110	-1.186	-75
Επίπτωση μεταβολής ληξυπρόθεσμων υποχρεώσεων	1.609	1.282	-327
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-345	-314	30
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-1.296	-234	1.062
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές	5.982	6.682	700

Πηγή: Εκτέλεση προϋπολογισμού Κράτους και Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμήσεις ΓΠΚΒ

Διάγραμμα 4. Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές, σε μηνιαία σωρευτική βάση, Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου, σε εκατ. ευρώ

Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις

Τα στοιχεία του Κρατικού προϋπολογισμού προέρχονται από το μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού ενώ τα στοιχεία των λοιπών υποτομών της Γενικής Κυβέρνησης από το μηνιαίο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης όπως δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών.

Υπάρχουν δύο ιδιαιτερότητες στη χρήση των δελτίων για τις ανάγκες του παρόντος πίνακα. Η πρώτη αφορά το ταμειακό αποτέλεσμα του κράτους στο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης που δεν είναι ίδιο με εκείνο που δημοσιεύεται στο δελτίο του Κράτους (βλ. προσαρμογές στη σελίδα 29 του Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Για λόγους απλούστευσης, τα ταμειακά στοιχεία στον πίνακα προέρχονται από το δελτίο του Κράτους όπως εμφανίζεται στο στοιχείο V του πίνακα 1.Β και περιλαμβάνουν στο αποτέλεσμα την εξόφληση υποχρεώσεων παρελθόντων οικονομικών ετών.

Η δεύτερη αφορά τους ενδοκυβερνητικούς τόκους, δηλαδή τους τόκους που καταβάλλει το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης που κατέχουν κρατικούς τίτλους – κυρίως γeros. Αυτοί έχουν μεν εξουδετερωθεί από το πρωτογενές αποτέλεσμα του κράτους (αφού συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για τόκους), παραμένουν όμως στα έσοδα των υποτομών. Το ύψος τους ισούται με το άθροισμα των πρωτογενών αποτελεσμάτων των επιμέρους υποτομών, μείον το ενοποιημένο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής

Κυβέρνησης (βλ. σελ. 2 Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Στον πίνακά μας η ενοποίηση των ενδοκυβερνητικών τόκων γίνεται μαζί με τις υπόλοιπες τελικές προσαρμογές.

Οι υπόλοιπες προσαρμογές είναι η μεταβολή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (προσεγγιστικό μέγεθος για τη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων), τα έσοδα από ANFAs και SMPs (εξαιρούνται από τη μεθοδολογία του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής) και τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων.

Οι αποκρατικοποιήσεις έχουν ιδιαίτερη δημοσιονομική μεταχείριση. Αν πρόκειται για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως η αγοραπωλησία μετοχών, τότε δεν καταγράφονται καθόλου στο αποτέλεσμα². Αν πρόκειται για πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, τότε καταγράφονται στο αποτέλεσμα κατά ESA αλλά όχι στο αποτέλεσμα κατά πρόγραμμα. Αν τέλος, πρόκειται για έσοδα από εκμετάλλευση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με διατήρηση της ιδιοκτησίας από το κράτος, δηλαδή παραχωρήσεις, τότε καταγράφονται και στο αποτέλεσμα κατά ESA και στο αποτέλεσμα κατά πρόγραμμα. Ωστόσο, το αντίτιμο της παραχώρησης δεν καταγράφεται εξολοκλήρου στο έτος είσπραξης, αλλά κατανέμεται στα έτη διάρκειας της παραχώρησης με όρους παρούσας αξίας, δηλαδή τα ποσά στα πρώτα έτη είναι σχετικά χαμηλά και αυξάνονται στα επόμενα. Εδώ, για λόγους απλούστευσης, εξαιρούνται εξολοκλήρου από το αποτέλεσμα του Πίνακα 2.

Σημειώνεται, τέλος, ότι το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα με Προσαρμογές που παρουσιάζουμε είναι μια εκτίμηση που διευκολύνει τη σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (που έχει υπολογιστεί με την ίδια μεθοδολογία) και επιτρέπει την παρακολούθηση της δημοσιονομικής πορείας κατά το τρέχον έτος. Τονίζουμε, ωστόσο, ότι δεν είναι συγκρίσιμο με το αποτέλεσμα που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθώντας τη μεθοδολογία ESA ούτε με εκείνο που δημοσιοποιεί το ΓΛΚ ακολουθώντας τη μεθοδολογία του προγράμματος. Αυτά τα τελευταία είναι τα μόνα επίσημα αποτελέσματα και περιλαμβάνουν επιπλέον προσαρμογές όπως η χρονική μεταχείριση επιμέρους φορολογικών εσόδων, ο υπολογισμός clawback/rebate, η διαφορά πληρωμών από φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών, η διαφορά εισπράξεων από αιτήματα πληρωμής (απαιτήσεις) ΠΔΕ, τα οριστικά στοιχεία μεταβολής των απλήρωτων υποχρεώσεων και εκκρεμών επιστροφών φόρων κ.λπ., οι οποίες απουσιάζουν από τον Πίνακα 2.

² Οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές αφορούν την αλλαγή μορφής ενός περιουσιακού στοιχείου, όπως οι μετοχές, σε ένα άλλο, όπως μετρητά, συνεπώς δεν έχουν δημοσιονομική επίπτωση. Αυτό ισχύει εφόσον η συναλλαγή γίνεται σε τιμές αγοράς. Σε διαφορετική περίπτωση, όπως στην αγορά μετοχών για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, η EUROSTAT έκρινε ότι οι τιμές ήταν τεχνητές αφού η πραγματική αξία αγοράς ήταν μηδενική και συμπεριέλαβε τις σχετικές δαπάνες στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα κατά ESA. Ωστόσο, τα σχετικά ποσά εξαιρούνται κατά πρόγραμμα.

2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τους ιδιώτες διακρίνονται στις ληξιπρόθεσμες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων.

Διάγραμμα 5. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ

Στο δωδεκάμηνο του 2018 καταγράφηκε μείωση των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε ετήσια βάση κατά 1.282 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2017 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές μειώθηκαν κατά 1.023 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.533 εκατ. ευρώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων μειώθηκαν κατά 259 εκατ. ευρώ στα 506 εκατ. ευρώ.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογουμένων

Το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο³ στο τέλος του τέταρτου τριμήνου του 2018, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, διαμορφώθηκε στα 104,36 δις ευρώ, αυξημένο κατά 4,44 δις ευρώ σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2017 και κατά 1,27 δις ευρώ σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2018.

Αυτή η αύξηση οφείλεται στο γεγονός ότι στη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου οι εκροές από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή οι εισπράξεις και διαγραφές

³ Το «Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο» περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

ληξιπρόθεσμων οφειλών (1,84 δις ευρώ), ήταν λιγότερες από τις εισροές, δηλαδή τη δημιουργία νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών⁴ (3,11 δις ευρώ).

Εξετάζοντας την πορεία του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2018 σε μηνιαία βάση διαπιστώνουμε ότι τον Οκτώβριο (στοιχεία κατά την 1/11/2018) αυξήθηκε κατά 275,96 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης προέρχεται από τον ΦΠΑ, λόγω των περιοδικών δηλώσεων τρίτου τριμήνου και τους φόρους στην περιουσία, λόγω της λήξης της δεύτερης δόσης του ΕΝΦΙΑ. Η αύξηση συνεχίστηκε και τον Νοέμβριο (στοιχεία κατά την 1/12/2018) και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό (715,31 εκατ. ευρώ), καθώς εκτός από τις κατηγορίες του ΦΠΑ και των φόρων στην περιουσία σημαντική επιβάρυνση προήλθε από τη λήξη της τελευταίας δόσης του φόρου εισοδήματος.

Τον Δεκέμβριο (στοιχεία κατά την 1/1/2019) παρατηρήθηκε νέα αύξηση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 281,91 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα που σχετίζεται κυρίως με την λήξη της προτελευταίας δόσης του ΕΝΦΙΑ. Από τα ανωτέρω είναι σαφές ότι η αυξητική πορεία του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά το τέταρτο τρίμηνο δικαιολογείται στο πλαίσιο της εποχικής διακύμανσης.

Διάγραμμα 6. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ

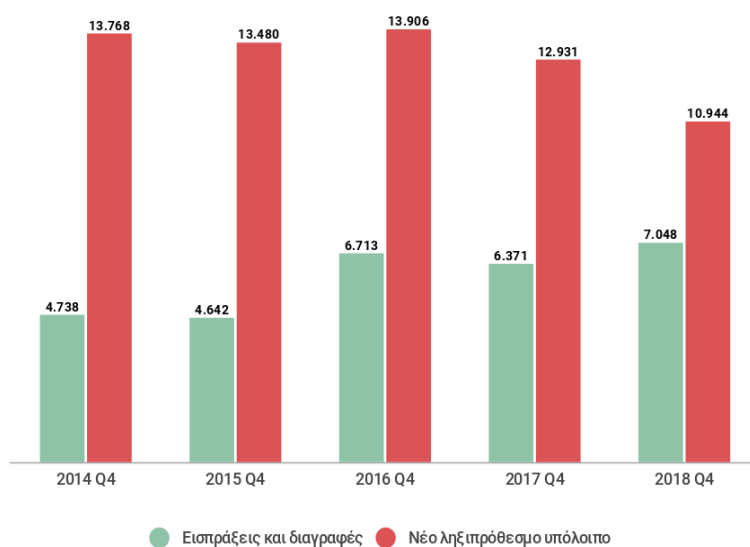
Ωστόσο, θετικό στοιχείο είναι ότι συνεχίζεται και σε αυτό το τρίμηνο, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους, η αύξηση των εισπράξεων και των διαγραφών. Ειδικότερα, οι εισπράξεις και οι διαγραφές αυξήθηκαν κατά 676,34 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2017, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος (404,94 εκατ. ευρώ) αφορά σε αύξηση των εισπράξεων επί των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Σε ετήσια

⁴ Επειδή τα νέα ληξιπρόθεσμα υπολογίζονται στην αρχή του μήνα αναφοράς, ενώ το συνολικό ληξιπρόθεσμο στο τέλος του, ο υπολογισμός του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους της περιόδου 1/10/2018-31/12/2018 γίνεται βάσει της ταυτότητας ροών-αποθεμάτων. Επομένως αν εφαρμόσουμε την ταυτότητα $S_2 - S_1 = I - O$, σύμφωνα με την οποία η μεταβολή του αποθέματος (συνολικό ληξιπρόθεσμο) μεταξύ δύο χρονικών στιγμών ισούται με τις εισροές (νέο ληξιπρόθεσμο) μείον τις εκροές (εισπράξεις και διαγραφές) στη διάρκεια μεταξύ των δύο χρονικών στιγμών και λύσουμε ως προς τις εισροές, τότε το νέο ληξιπρόθεσμο είναι $104,36 - 103,09 + 1,84 = 3,11$ δις ευρώ.

βάση, οι συνολικές εισπράξεις επί των ληξιπρόθεσμων οφειλών άγγιξαν το 2018 τα 5,55 δις ευρώ⁵, καταγράφοντας αύξηση κατά 437 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Παράλληλα, σημαντική είναι και η μείωση του ρυθμού δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων, αφού τα νέα ληξιπρόθεσμα της περιόδου 1/12/2017-30/11/2018 ανέρχονται σε 10,94 δις ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1,99 δις ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους.

Διάγραμμα 7. Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τέταρτο τρίμηνο του 2018 παρατηρείται μείωση κατά 4.107 άτομα σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2017 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στα 4.064.750 άτομα. Η μείωση του αριθμού των οφειλετών προέρχεται από τους οφειλέτες με χρέη μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ, καθώς στις υπόλοιπες κατηγορίες, με βασικότερη εκείνη των οφειλετών με χρέος κάτω από 500 ευρώ, παρατηρείται αύξηση.

Πίνακας 3. Κατανομή οφειλετών

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τέταρτο τρίμηνο 2017	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τέταρτο τρίμηνο 2018	Μεταβολή πλήθους οφειλετών	Ποσοστιαία μεταβολή πλήθους οφειλετών
<500	2.201.910	2.219.151	17.241	0,78%
500-10.000	1.577.330	1.545.901	-31.429	-1,99%
10.000-100.000	249.103	256.821	7.718	-3,10%
100.000-1.000.000	32.766	34.863	2.097	6,40%
>1.000.000	7.748	8.014	266	3,43%
Σύνολο	4.068.857	4.064.750	-4.107	-0,10%

Πηγή: ΑΑΔΕ

⁵ Οι συνολικές εισπράξεις της περιόδου 1/1/2018-31/12/2018 έναντι ληξιπρόθεσμων οφειλών περιλαμβάνουν τις εισπράξεις έναντι ληξιπρόθεσμου υπολοίπου 30/11/2017 (παλαιό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο), οι οποίες ανέρχονται σε 2.878 εκατ. ευρώ, τις εισπράξεις έναντι ληξιπρόθεσμου υπολοίπου 1/12/2017-30/11/2018 (νέο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο), οι οποίες ανέρχονται σε 2.640 εκατ. ευρώ, καθώς και τις εισπράξεις της περιόδου 1/10/2018-31/10/2018 έναντι ληξιπρόθεσμου υπολοίπου 1/12/2018-31/12/2018, οι οποίες ανέρχονται σε 36,4 εκατ. ευρώ.

Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ο αριθμός των οφειλετών μειώθηκε κατά 247.645, εξισορροπώντας την αύξηση που είχε προηγηθεί κατά το τρίτο τρίμηνο του 2018. Παράλληλα εξετάζοντας την μηνιαία εξέλιξη του αριθμού των οφειλετών διαπιστώνεται η επίδραση της εποχικότητας. Ενδεικτικό είναι ότι τον Νοέμβριο που έληγε η τελευταία δόση του φόρου εισοδήματος, παρατηρήθηκε αύξηση του πλήθους των οφειλετών κατά 1.093 άτομα σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, ενώ τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο σημειώθηκε μείωση κατά 113.016 και 135.722 οφειλέτες αντίστοιχα.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Aπό την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την 4η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2018 του ΚΕΑΟ, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του τέταρτου τριμήνου του έτους διαμορφώθηκε στα 34.786 εκατ. ευρώ⁶, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά 433 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, εκ των οποίων 64 εκατ. ευρώ αφορούν σε αύξηση στις κύριες οφειλές.

Η ανωτέρω αύξηση οφείλεται αφενός στην ένταξη νέων οφειλών και στην αύξηση των πρόσθετων τελών για τους οφειλέτες που είναι ήδη ενταγμένοι στο ΚΕΑΟ και αφετέρου στην εισαγωγή 47.379 νέων οφειλετών με συνολικές οφειλές ύψους 153 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου, ο συνολικός αριθμός των οφειλετών διαμορφώθηκε στο τέλος του Σεπτεμβρίου στους 1.407.061, αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 6.970 οφειλέτες.

⁶ Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 24.522 εκατ. ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 10.265 εκατ. ευρώ.

2.3. Δημόσιο χρέος

Σύμφωνα με την παρουσίαση που δημοσίευσε τον Δεκέμβριο ο ΟΔΔΗΧ, η εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων για την αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους της 5^{ης} Δεκεμβρίου 2016, έχει βελτιώσει σημαντικά τα χαρακτηριστικά του, παρά το μεγάλο ύψος του.

Ένα πρώτο χαρακτηριστικό είναι η μετατροπή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους από δάνεια με κυμαινόμενο σε δάνεια με σταθερό επιτόκιο, με συνέπεια το ποσοστό των τελευταίων να ανέρχεται σε 85% τον Σεπτέμβριο του 2018 από 29% το 2013, μειώνοντας τον επιτοκιακό κίνδυνο και προφυλάσσοντας το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους από ενδεχόμενες μελλοντικές αυξήσεις των επιτοκίων.

Επιπλέον, με την εφαρμογή των μέτρων επήλθε και εξομάλυνση του προφίλ αποπληρωμής του χρέους μειώνοντας σημαντικά τις αποπληρωμές μέχρι το 2045 και οδηγώντας σε αυξημένες αποπληρωμές από το 2049 και μετά. Εξαίρεση αποτελούν οι αποπληρωμές του 2022 (που αυξήθηκαν λόγω της πενταετούς έκδοσης του 2017 σε 9,9 δις ευρώ) και των ετών 2023 (12,2 δις ευρώ), 2028 (12,1 δις ευρώ) και 2033 (12,0 δις ευρώ), που αυξήθηκαν λόγω της ανταλλαγής ομολόγων⁷ του Δεκεμβρίου του 2017.⁸ Επίσης, η σταθμισμένη μέση διάρκεια ωρίμανσης του χρέους έχει αυξηθεί κατά 10 έτη από την έναρξη της χρηματοοικονομικής κρίσης και συγκεκριμένα από 8,5 έτη το 2008 σε 18,5 έτη το 2018⁹.

Τέλος, σύμφωνα με τον ΟΔΔΗΧ, η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει βραχυχρόνιους κινδύνους αναχρηματοδότησης, καθώς έχει καταφέρει να διατηρήσει σταθερά τα επίπεδα των Εντόκων Γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου την περίοδο 2013-2017 (από 14,1 δις ευρώ το 1^ο τρίμηνο του 2013 σε 15,3 δις ευρώ το 3^ο τρίμηνο του 2018). Επιπλέον, έχει μειώσει το απόθεμα τους από το 2012 (18,2 δις ευρώ το 4^ο τρίμηνο του 2012), γεγονός που συνετέλεσε στο να μειωθεί περαιτέρω ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης και να αυξηθεί η σταθμισμένη μέση διάρκεια ωρίμανσης του χρέους.

Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων

Η πορεία αποκλιμάκωσης της απόδοσης των δεκαετών ομολόγων επανήλθε στις αρχές του έτους. Παρά τις αβεβαιότητες στις διεθνείς αγορές, οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων του ελληνικού κράτους παρουσίασαν πτωτική πορεία, ακολουθώντας αυτή των αντίστοιχων τίτλων της Ιταλίας και των άλλων χωρών. Αυτή η ευνοϊκή συγκυρία επέτρεψε την έκδοση πενταετών τίτλων στα τέλη Ιανουαρίου 2019 με απόδοση 3,6%, σχεδόν μια ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερη από την αντίστοιχη πενταετή έκδοση του Ιουλίου 2017 (4,625%). Σημαντικό στοιχείο της πρόσφατης έκδοσης ήταν η υπερκάλυψη του ζητούμενου ποσού και η σύνθεση των αγοραστών που ήταν μακροχρόνιοι

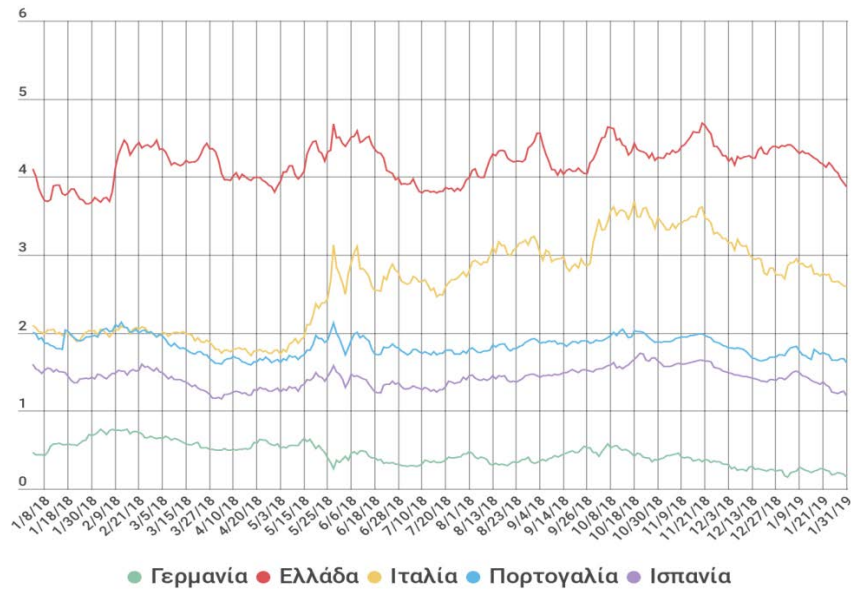
⁷ Αφορά ανταλλαγή των τίτλων (bond swap) που είχαν εκδοθεί μετά το PSI και αποτελούνταν από 20 σειρές ομολόγων λήξεως 2023-2042 ονομαστικής αξίας 1,5 δις ευρώ περίπου κάθε μια, με 5 νέους τίτλους λήξεως 2023-2028-2033-2037-2042 με ονομαστικές αξίες 4,3 δις ευρώ έως 6 δις ευρώ και με σταθερά επιτόκια από 3,50% έως 4,20%.

⁸ Στα αναφερόμενα ποσά δεν έχουν υπολογιστεί οι αποπληρωμές της έκδοσης του πενταετούς ομολόγου της 29^{ης} Ιανουαρίου με επιτόκιο 3,6 και άντληση 2,5 δις ευρώ (η λήξη του ομολόγου τοποθετείται στις 2 Απριλίου του 2024 και η ημερομηνία διακανονισμού είναι η 5^η Φεβρουαρίου 2019).

⁹ Για το 2018, δεν συμπεριλαμβάνεται η επέκταση των δανείων του ΕΤΧΣ που συμφωνήθηκαν στην Ευρωζώνη στις 22-6-2018.

επενδυτές σε ποσοστό 89%. Η ευνοϊκή συγκυρία φαίνεται να διατηρείται για τις αποδόσεις των δεκαετών τίτλων που στις 31/1/2019 παρουσίαζαν απόδοση 3,83%.

Διάγραμμα 8. Αποδόσεις 10ετών ομολόγων

Ωστόσο, οι αποδόσεις των ελληνικών τίτλων παραμένουν σημαντικά υψηλότερες από τις αποδόσεις αντίστοιχων τίτλων των λοιπών χωρών της Ευρωζώνης. Η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους, από 364 μονάδες βάσης στις αρχές του 2018, έχει διαμορφωθεί στις 372, ενώ η διαφορά από τους πορτογαλικούς τίτλους έχει διαμορφωθεί στις 225 από 210 μονάδες βάσης. Η διαφορά από τους ιταλικούς τίτλους έχει μειωθεί από τις 201 μονάδες βάσης στην αρχή του έτους στις 128, αλλά αυτό οφείλεται στην αύξηση των αποδόσεων των ιταλικών δεκαετών τίτλων, ενώ η διαφορά από τους ισπανικούς τίτλους έχει αυξηθεί στις 268 μονάδες βάσης, από 251 στην αρχή του έτους.

3. Διαρθρωτικές εξελίξεις

3.1. Κοινωνική πολιτική

Στοιχεία εκτέλεσης προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης 2018

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων για το έτος 2018 εμφανίζει βελτιωμένο πλεόνασμα σε σχέση με το 2017 κατά 244 εκατ. ευρώ, καθώς τα έσοδα είναι αυξημένα κατά 580 εκατ. ευρώ και οι δαπάνες επίσης αυξημένες κατά 336 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων για το 2018, τα έσοδα από εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών συγκρινόμενα με τα αντίστοιχα μεγέθη του 2017, είναι βελτιωμένα κατά 487 εκατ. ευρώ, ενώ οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό μειωμένες κατά 297 εκατ. ευρώ. Οι εισπράξεις υπέρ τρίτων είναι αυξημένες κατά 377 εκατ. ευρώ και τα λοιπά έσοδα αυξημένα κατά 14 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 4. Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ

	Δ τρίμηνο 2017	Δ τρίμηνο 2018	Διαφορά
ΕΣΟΔΑ	44.080	44.660	580
Εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών	13.924	14.411	487
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	14.624	14.327	-297
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	11.691	12.067	377
Άλλα έσοδα	3.841	3.841	14
ΔΑΠΑΝΕΣ	42.633	42.969	336
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	28.918	28.658	-260
Άλλες παροχές και εφάπαξ	1.418	1.290	-128
Αποδόσεις προς τρίτους	11.597	12.058	461
Άλλες δαπάνες	700	963	263
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	1.447	1.691	244

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας

Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων (κύριων και επικουρικών) είναι μειωμένες κατά 260 εκατ. ευρώ, οι άλλες παροχές και εφάπαξ μειωμένες κατά 128 εκατ. ευρώ, οι αποδόσεις προς τρίτους είναι αυξημένες κατά 461 εκατ. ευρώ και οι λοιπές δαπάνες αυξημένες κατά 263 εκατ. ευρώ.

Ο συνολικός αριθμός των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης μειώθηκε σε 89.049 στο τέλος Δεκεμβρίου 2018 (113.938 τον Δεκέμβριο 2017) με εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 363

εκατ. ευρώ, ενώ οι ληξιπρόθεσμες¹⁰ αιτήσεις κύριας σύνταξης στον ΕΦΚΑ μειώθηκαν από 93.959 στο τέλος Δεκεμβρίου 2017 (εκτιμώμενη δαπάνη 477,4 εκατ. ευρώ) σε 40.829 στο τέλος Δεκεμβρίου 2018 (εκτιμώμενη δαπάνη 180,3 εκατ. ευρώ). Αντίστοιχα, στο ΕΤΕΑΕΠ ο αριθμός των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων επικουρικής σύνταξης μειώθηκε από 112.126 στο τέλος Δεκεμβρίου 2017 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 319 εκατ. ευρώ) σε 85.568 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 180 εκατ. ευρώ) στο τέλος Δεκεμβρίου 2018.

Προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

Επίδομα Παιδιού

Από τα στοιχεία¹¹ του ΟΠΕΚΑ προκύπτει ότι κατά το 2018 το οικογενειακό επίδομα παιδιού έχει καταβληθεί σε περισσότερες από 880.000 οικογένειες και αφορά περισσότερα από 1,6 εκατ. παιδιά. Το σύνολο των αιτήσεων ήταν περίπου 1 εκατ., από τις οποίες εγκρίθηκαν περισσότερες από το 88%.

Συνολικά καταβλήθηκαν περισσότερα από 1,1 δις ευρώ, από τα οποία περίπου 1.061,1 εκατ. ευρώ ως δόσεις του έτους 2018 και επιπλέον περισσότερα από 43 εκατ. ευρώ για αναδρομικά προηγούμενων ετών (όταν το 2017 είχαν καταβληθεί συνολικά περίπου 623 εκατ. ευρώ).

Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

Από τα συνολικά στοιχεία για το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης¹² προκύπτει ότι τον Δεκέμβριο 2018 καταβλήθηκαν περισσότερα από 62,5 εκατ. ευρώ σε περισσότερα από 290.000 νοικοκυριά (περίπου 580.000 άτομα), με τη μέση μηνιαία καταβολή ανά νοικοκυριό να διαμορφώνεται σε 215,04 ευρώ.

Από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών που έχουν ενταχθεί στο ΚΕΑ, προκύπτει ότι το 27,15% έχουν και ανήλικα μέλη (κατά μέσο όρο 1,7 ανήλικα μέλη), 10,13% έχουν και μέλη άνω των 65 ετών, ενώ 52,61% των αιτήσεων που έχουν γίνει δεκτές αφορούν μονομελή νοικοκυριά. Όσον αφορά το εισόδημα των δικαιούχων ΚΕΑ, από τα στοιχεία προκύπτει ότι το 53,57% έχει μηδενικό εισόδημα, ενώ περίπου 16% έχει εισόδημα μέχρι 500 ευρώ. Η πλειοψηφία των δικαιούχων ΚΕΑ είναι άνεργοι (49,98%), 18,33% είναι εργαζόμενοι, ενώ το 24,30% είναι παιδιά.

Τον Ιανουάριο 2019, δύο έτη μετά την εφαρμογή του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης σε όλη την ελληνική επικράτεια, αξιολογείται η εφαρμογή του προγράμματος ΚΕΑ από την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank). Σύμφωνα με την Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας, από το ΚΕΑ έχουν ωφεληθεί περίπου 320.000 νοικοκυριά (ή περίπου 650.000 άτομα), δηλαδή περίπου το 6,5% του πληθυσμού της χώρας (πολύ κοντά στον στόχο του 7% που είχε τεθεί κατά τον σχεδιασμό του προγράμματος). Η πλειοψηφία των ωφελομένων

¹⁰ Ως ληξιπρόθεσμες χαρακτηρίζονται οι αιτήσεις συνταξιοδότησης που εκκρεμούν για τουλάχιστον 90 ημέρες.

¹¹ Όπως μας έγιναν γνωστά από τον ΟΠΕΚΑ, σύμφωνα με την από 15/1/2019 απεικόνιση. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι τελικά στοιχεία. αφορούν περίπου το 93% των αιτήσεων για το έτος 2018. Οριστικά στοιχεία θα υπάρχουν μετά την επεξεργασία των αιτήσεων που θα υποβληθούν μέχρι 15 Ιανουαρίου 2019, μετά τη σχετική παράταση που δόθηκε.

¹² Όπως προκύπτουν από την Έκθεση Παρακολούθησης Δεκεμβρίου 2018 του ΚΕΑ, της Διεύθυνσης Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

είναι νοικοκυριά χωρίς παιδιά (60,14% των ωφελούμενων), ενώ το 32,6% περίπου των ωφελούμενων είναι νοικοκυριά που έχουν μέχρι 2 παιδιά. Το ύψος του ΚΕΑ ανά μήνα είναι κατά μέσο όρο 220 ευρώ ανά νοικοκυριό.

Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος θεωρείται υψηλή, αφού το 60% των δικαιούχων ανήκουν στην κατώτατη εισοδηματική κατηγορία¹³ (πολύ φτωχοί) και το 80% είναι φτωχοί¹⁴. Περίπου τα δύο τρίτα του ΚΕΑ έχουν καταβληθεί σε νοικοκυριά στην χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία (αντιστοιχώντας περίπου στο 69% του εισοδήματός τους), ενώ το 95% σε νοικοκυριά που ανήκουν στις 3 χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες. Η καταβολή του ΚΕΑ δεν επηρεάζει, όπως αναμένονταν (δεδομένου ότι απευθύνεται σε άτομα/νοικοκυριά με εισόδημα πολύ χαμηλότερο από το όριο φτώχειας), το ποσοστό φτώχειας της χώρας, έχει όμως σαν αποτέλεσμα τη μείωση τα εισοδηματικής ανισότητας και του χάσματος φτώχειας (poverty gap).

Παρ' όλα αυτά, παρατηρείται ελλιπής κάλυψη¹⁵ σε δικαιούχους που ανήκουν στη χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία, ενώ ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών-δικαιούχων παρουσιάζεται αυξημένος σε σχέση με αντίστοιχα προγράμματα σε άλλες χώρες¹⁶. Τέλος, ένα άλλο σημείο της εφαρμογής του προγράμματος που θα πρέπει να βελτιωθεί είναι η υλοποίηση του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα¹⁷, που θα οδηγήσουν σε βελτίωση της κοινωνικής δραστηριοποίησης των δικαιούχων ΚΕΑ και σε αύξηση της απασχολησιμότητάς τους.

Διανομή Κοινωνικού Μέρισματος 2018

Η αναμενόμενη υπέρβαση του δημοσιονομικού στόχου για το έτος 2018 επέτρεψε τη διανομή κοινωνικού μερίσματος στα οικονομικά ασθενέστερα νοικοκυριά με βάση ορισμένα κριτήρια. Το 2018 διατέθηκε κοινωνικό μέρισμα συνολικού ύψους 768.739.375 ευρώ (όταν το 2017 το αντίστοιχο ποσό ήταν περίπου 710 εκατ. ευρώ), σε δύο καταβολές (στις 14 και στις 28 Δεκεμβρίου του έτους). Ο συνολικός αριθμός των δικαιούχων-νοικοκυριών ήταν 1.659.452, που αντιστοιχεί σε 3.708.719 ωφελούμενους.

¹³ Για την καλύτερη αξιολόγηση των συμπερασμάτων της Έκθεσης τα νοικοκυριά κατατάχθηκαν σε 10 εισοδηματικές κατηγορίες (δεκατημόρια). Το μέσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα στις κατηγορίες αυτές είναι αντίστοιχα 601, 2.929, 4.481, 5.544, 6.642, 7.727, 8.791, 10.077, 12.037 και 22.009 ευρώ. Για την εισοδηματική κατάταξη των νοικοκυριών στην Έκθεση το εισόδημα δεν ταυτίζεται με εκείνο που λαμβάνεται υπόψη για την υπαγωγή του νοικοκυριού στο πρόγραμμα ΚΕΑ. (Ενδεικτικά σημειώνεται ότι για την ένταξη στο πρόγραμμα δεν λαμβάνεται υπόψη εισόδημα από μη ανταποδοτικές παροχές αναπηρίας ούτε το 20% του εισοδήματος από εργασία, ενώ διαφέρει και η περίοδος αναφοράς, η οποία είναι το τελευταίο εξάμηνο για την υπαγωγή στο ΚΕΑ σε αντιδιαστολή με την κατάταξη στην Έκθεση όπου λαμβάνεται υπόψη το ετήσιο εισόδημα.)

¹⁴ Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Έκθεσης, φτωχό θεωρείται το νοικοκυριό με εισόδημα χαμηλότερο του 40% του μέσου εισοδήματος της χώρας.

¹⁵ Αυτό αποδίδεται σε άγνοια για την ύπαρξη του ΚΕΑ (περίπου το 15% των νοικοκυριών στη χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία), σε άγνοια για τη διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα (περίπου το 37% των νοικοκυριών της χαμηλότερης εισοδηματικής κατηγορίας) ή και στην ηθελημένη αποχή από το πρόγραμμα (περίπου το 11% των νοικοκυριών της χαμηλής εισοδηματικής κατηγορίας).

¹⁶ Γεγονός που, σύμφωνα με την Έκθεση, αποδίδεται σε εκμετάλλευση των παραμέτρων του προγράμματος (όπως για παράδειγμα σε "εικονικά" διαζύγια, αφού το ποσό του ΚΕΑ είναι 200 ευρώ για τον πρώτο ενήλικα κάθε νοικοκυριού και 100 ευρώ για κάθε επόμενο) και παραπέμπει σε πιθανό ανασχεδιασμό του.

¹⁷ Ο δεύτερος πυλώνας του προγράμματος ΚΕΑ αφορά την πρόσβαση των δικαιούχων σε κοινωνικές παροχές με σκοπό την αποφυγή της κοινωνικής τους αποξένωσης, ενώ ο τρίτος πυλώνας προβλέπει την εφαρμογή μέτρων εργασιακής επανένταξής τους.

Σύμφωνα με το σχετικό Δελτίο Τύπου του αρμόδιου Υπουργείου Οικονομικών, το κοινωνικό μέρισμα του 2018 στοχεύει στο φτωχότερο¹⁸ 35% του πληθυσμού της χώρας και εκτιμάται ότι θα μειώσει τον κατά κεφαλήν δείκτη φτώχειας για το 2018 κατά τουλάχιστον 1,7 ποσοστιαίες μονάδες για το σύνολο του πληθυσμού σε σχέση με το 2017. Η μείωση είναι μεγαλύτερη για τα παιδιά και τους νέους (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), που παρουσιάζουν τους υψηλότερους δείκτες φτώχειας για το 2017 και το 2018.

3.2. Η αύξηση του κατώτατου μισθού

Με την απόφαση του Υπουργείου Εργασίας της 30/1/2019 θεσμοθετήθηκε η αύξηση του κατώτατου μισθού κατά περίπου 11% και η κατάργηση του υποκατώτατου μισθού (που ισοδυναμεί με αύξηση σχεδόν 27%). Είχε προηγηθεί εκτεταμένη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους που κατέθεσαν σχετικά πορίσματα για τις δυνατότητες προσαρμογής του κατώτατου μισθού και ημερομισθίου.

Η δηλωμένη σκοπιμότητα αυτής της αύξησης είναι η μερική αποκατάσταση των απωλειών της μισθωτής εργασίας από την μείωση που επιβλήθηκε το 2012. Πράγματι, σε ονομαστικούς όρους, ο κατώτατος μισθός μειώθηκε το 2012 κατά 165 ευρώ (240 ευρώ για τους κάτω των 25 ετών) και η σημερινή αύξηση ισούται με 64 ευρώ (139 ευρώ για τους κάτω των 25 ετών). Πέρα από την αναδιανεμητική σκοπιμότητα, αξίζει να διερευνηθούν οι ενδεχόμενες οικονομικές συνέπειες από την αύξηση του κατώτατου μισθού.

Τέτοιες επιπτώσεις αφορούν κυρίως τη συνολική απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα. Μια αύξηση του κατώτατου μισθού θα γίνει αντιληπτή από τις επιχειρήσεις σαν αύξηση του εργασιακού τους κόστους¹⁹ και μείωση της κερδοφορίας. Βραχυχρόνια μπορούν να αντιδράσουν είτε μειώνοντας την απασχόληση είτε αυξάνοντας τις τιμές των προϊόντων τους. Μακροχρόνια θα πρέπει να αυξηθεί η παραγωγικότητα της εργασίας που απασχολούν ώστε να εξουδετερωθεί η επίπτωση στο μοναδιαίο κόστος εργασίας.

Οι επιπτώσεις του κατώτατου μισθού στην απασχόληση δεν είναι καθόλου δεδομένες και οι εμπειρικές έρευνες δεν έχουν καταλήξει σε κοινά αποδεκτά συμπεράσματα (βλ. σχετικό πόρισμα της Τράπεζας της Ελλάδος για μια παρουσίαση της εμπειρικής βιβλιογραφίας). Ο λόγος της ασάφειας των εμπειρικών ερευνών είναι ότι οι μεταβολές του κατώτατου μισθού έχουν πολλαπλές επιδράσεις πέρα από την άμεση επίπτωση στο εργασιακό κόστος. Για παράδειγμα αναμένεται να ενισχύσουν την κατανάλωση, καθώς η οριακή ροπή προς κατανάλωση (το ποσοστό του πρόσθετου εισοδήματος που καταναλώνεται αντί να αποταμιεύεται) είναι υψηλότερη στις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες. Από την άλλη μεριά η άνοδος του κατώτατου μισθού ενδέχεται να συμπαρασύρει και τους υπόλοιπους μισθούς (spillover effect), αυξάνοντας το κόστος εργασίας σε μια οικονομία με

¹⁸ Με τον τρόπο αυτό καλύπτεται το σύνολο όσων βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στη χώρα (34,8% σύμφωνα με την EUROSTAT για το 2017), καθώς και το σύνολο όσων βιώνουν υλική/εισοδηματική φτώχεια (20,2% σύμφωνα με την EUROSTAT για το 2017).

¹⁹ Σημειώνεται ότι, με Κοινή Υπουργική Απόφαση της Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του αρμόδιου Υφυπουργού που υπεγράφη στις 14/2/2019, αποσκοπώντας στην ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, οι ασφαλιστικές εισφορές για κύρια σύνταξη καταβάλλονται από τις επιχειρήσεις μειωμένες κατά 50% για τους απασχολούμενους μισθωτούς ηλικίας έως 25 ετών που εργάζονται ήδη ή θα προσληφθούν, ανεξαρτήτως του ύψους των αποδοχών τους. Με τον τρόπο αυτό περιορίζεται η αύξηση του μισθολογικού κόστους από την αύξηση του κατώτατου μισθού.

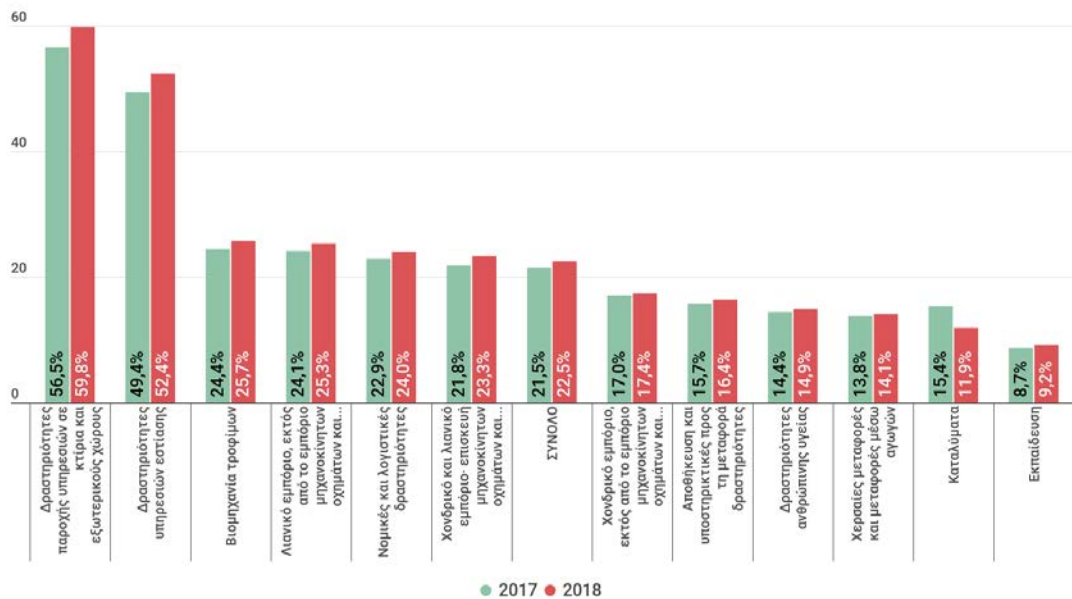
πολύ υψηλό ποσοστό ανεργίας. Σε αυτή την περίπτωση θα υπάρξει πρόβλημα αν οι αυξήσεις των αποδοχών υπερβαίνουν συστηματικά τη βελτίωση της παραγωγικότητας. Μια ακόμα πιθανή αρνητική συνέπεια είναι κάποιες επιχειρήσεις να προσπαθήσουν να περιορίσουν την αύξηση του εργασιακού κόστους καταφεύγοντας σε άτυπες μορφές απασχόλησης. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες των αρμόδιων ελεγκτικών οργάνων.

Ειδικότερα, όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, οι ενδεχόμενες επιπτώσεις περιορίζονται στις επιχειρήσεις που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες, δηλαδή εκείνες που ανήκουν στους εξαγωγικούς κλάδους. Αν η αύξηση των μισθών προκαλέσει αύξηση των τιμών των εξαγομένων προϊόντων και υπηρεσιών είναι πιθανό να μειωθούν οι εξαγωγές. Αν μάλιστα συνδυαστεί με την επιβράδυνση της διεθνούς οικονομίας, η ανησυχία γίνεται εντονότερη. Εναλλακτικά, η αύξηση του κόστους εργασίας θα μπορούσε βραχυχρόνια να αντισταθμιστεί από υποχώρηση του περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων χωρίς να επηρεάσει τις τιμές των εξαγομένων, οι οποίες συχνά καθορίζονται διεθνώς.

Για να έχουμε μια πρώτη εικόνα για τις πιθανές συνέπειες της αύξησης του κατώτατου μισθού θα πρέπει να δούμε την κατανομή των αμειβόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό στους επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Επί της αρχής, δεν αναμένουμε αρνητικές επιπτώσεις αν οι αμειβόμενοι με κατώτατο μισθό απασχολούνται κυρίως σε επιχειρήσεις που απευθύνονται στην εγχώρια ζήτηση αφού αφενός διαθέτουν σημαντικότερα περιθώρια μετακύλισης του αυξημένου κόστους στις τιμές (με αποτέλεσμα την αύξηση του πληθωρισμού) και αφετέρου είναι εκείνες που θα ευνοηθούν από την ενίσχυση της εγχώριας καταναλωτικής ζήτησης. Αντίθετα, αναμένουμε σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις αν οι αμειβόμενοι με κατώτατο μισθό απασχολούνται κυρίως σε εξαγωγικούς κλάδους, όπου η αύξηση του εργασιακού κόστους θα πλήξει την ανταγωνιστικότητα κόστους με συνέπεια τη μείωση των εξαγωγών.

Στο επόμενο διάγραμμα, για να γίνει μια πρώτη εκτίμηση αυτών των επιδράσεων, παρουσιάζονται στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ του Υπουργείου Εργασίας που αφορούν την κατανομή ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας των αμειβόμενων με τον κατώτατο και υποκατώτατο μισθό. Έχουμε επιλέξει τους μεγαλύτερους κλάδους (δηλαδή που απασχολούν πάνω από 1,5% του συνόλου των μισθωτών) με την εξαίρεση των κλάδων της Δημόσιας διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης (ΚΑΔ 84) και τον κλάδο των Χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (ΚΑΔ 64), που παρότι είναι σχετικά μεγάλοι κλάδοι (απασχολούν σχεδόν 2,5% του συνόλου των μισθωτών καθένας) παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά αμειβόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό (1,2% και 0,7% αντίστοιχα για το 2018). Οι 12 κλάδοι που καταγράφονται στο διάγραμμα απασχολούν περίπου το 60% του συνόλου των μισθωτών και σχεδόν το 70% των αμειβόμενων με κατώτατο μισθό.

Διάγραμμα 9. Ποσοστά αμειβόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό σε επιλεγμένους κλάδους 2017-2018

Από τα στοιχεία φαίνεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά αμειβόμενων με κατώτατο και υποκατώτατο μισθό παρατηρούνται στους κλάδους της εστίασης, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και στις υπηρεσίες κτιρίων, δηλαδή σε μη διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες. Από τους εξαγωγικούς κλάδους βλέπουμε υψηλά ποσοστά μόνο στη βιομηχανία τροφίμων (που ωστόσο περιλαμβάνει και τα αρτοποιεία που κατά κύριο λόγο απευθύνονται στην εγχώρια ζήτηση), στις χερσαίες μεταφορές, στην αποθήκευση και στα καταλύματα (που μπορούν να θεωρηθούν εξαγωγικός κλάδος στο βαθμό που συνδέονται στενά με τον τουρισμό). Ωστόσο, στους εξαγωγικούς κλάδους πλην της βιομηχανίας τροφίμων το ποσοστό των αμειβόμενων με τον κατώτατο μισθό είναι σχετικά χαμηλό, δηλαδή κάτω από τον μέσο όρο, ενώ στα καταλύματα είναι μειωμένο σε σχέση με πέρσι.

Το γενικό συμπέρασμα είναι πως η αύξηση του κατώτατου μισθού αναμένεται σε πρώτη φάση να έχει θετική επίπτωση στην κατανάλωση. Επίσης, εκτιμάται ότι θα επηρεάσει περισσότερο του κλάδους που απευθύνονται στην εγχώρια ζήτηση και σαφώς λιγότερο τους εξαγωγικούς κλάδους, συνεπώς δεν αναμένονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα.

3.3. Τράπεζες

Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας μηνός Δεκεμβρίου η ρευστότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος συνεχίζει να βελτιώνεται, ενώ παρατηρείται αυξημένη πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά έναντι εξασφαλίσεων. Στην κατεύθυνση αυτή συνέβαλε η προσπάθεια των τραπεζών για την επίτευξη των στόχων μείωσης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τους, η οποία ήταν ιδιαίτερα επιτυχής όσον αφορά το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο και είχε ως αποτέλεσμα να ενισχυθούν το 2018 οι αποπληρωμές τραπεζικών

οφειλών εκ μέρους των επιχειρήσεων, καθώς αντίστοιχα και οι ρευστοποιήσεις εκ μέρους των τραπεζών των επιχειρηματικών περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν εξασφάλιση δανείων.

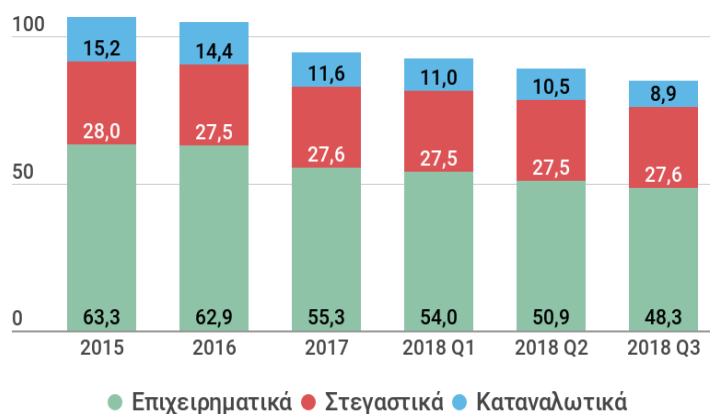
Επίσης, σύμφωνα με την ίδια έκθεση, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών (Common Equity Tier 1-CET1) σε ενοποιημένη βάση και ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των ελληνικών συστημικών τραπεζών παραμένουν σε ικανοποιητικό επίπεδο 15,6% και 16,2% αντίστοιχα στο τέλος Σεπτεμβρίου 2018, ενώ δεν εντοπίστηκε κεφαλαιακό έλλειμμα.

Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα

Οι τράπεζες την περίοδο αυτή συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (ΜΕΑ), πετυχαίνοντας ουσιαστικά αποτελέσματα που βελτιώνουν σε τριμηνιαία βάση την εικόνα διαχείρισής τους αλλά και την συνολική εικόνα του ενεργητικού των τραπεζών.

Με βάση την ενδιάμεση έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος του Δεκεμβρίου 2018 οι ελληνικές τράπεζες σημείωσαν αξιόλογη πρόοδο στη μείωση των ΜΕΑ, τα οποία ανήλθαν στο τέλος Σεπτεμβρίου σε 84,7 δις ευρώ, μειωμένα κατά περίπου 9,7 δις ευρώ συγκριτικά με το τέλος Δεκεμβρίου 2017 και κατά 22,5 δις ευρώ (20% περίπου) έναντι του Μαρτίου 2016. Η υποχώρηση αυτή οφείλεται, με βάση την έκθεση, σε διαγραφές ύψους 4,4 δις ευρώ (εκ των οποίων 2,6 δις ευρώ αφορούν καταγγελλόμενες απαιτήσεις κυρίως επιχειρηματικών δανείων), πωλήσεις 5,2 δις ευρώ και ρευστοποιήσεις από την εφαρμογή των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, ενώ ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΑ από προβλέψεις ανήλθε το εννεάμηνο σε 47% από 46,3% στο τέλος του 2017 κατόπιν της εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) 9.

Διάγραμμα 10. Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, σε δις ευρώ

Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, αλλά και με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΤτΕ για την εξέλιξη των δανείων και καθυστερήσεων, ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων προς το σύνολο των ανοιγμάτων (δείκτης ΜΕΑ) τον Σεπτέμβριο 2018 παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο

δηλαδή στο 46,7%, ενώ ως προς τις επιμέρους κατηγορίες, ο δείκτης ΜΕΑ διαμορφώθηκε στο 44,7% στα στεγαστικά, 53% στα καταναλωτικά και στο 46,9% στα επιχειρηματικά. Όσον αφορά τους επιμέρους δείκτες του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου, ο δείκτης ΜΕΑ για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις διαμορφώθηκε στο 68,6% και 60,9% αντίστοιχα, ποσοστά που εξακολουθούν να είναι υψηλά, ενώ βελτιωμένα ποσοστά εμφανίζουν οι δείκτες ΜΕΑ στις μεγάλες επιχειρήσεις και στα ναυτιλιακά δάνεια (27,4% και 29,8% αντίστοιχα).

3.4. Αποκρατικοποιήσεις

Το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων το τελευταίο τρίμηνο του 2018 ολοκληρώθηκε σύμφωνα με τον προγραμματισμό του ΤΑΙΠΕΔ. Με βάση τις επίσημες ανακοινώσεις του Ταμείου υπήρξαν οι ακόλουθες εξελίξεις στις αποκρατικοποιήσεις:

Τον Οκτώβριο:

- Υπογράφηκε η σύμβαση πώλησης του 100% της ΕΕΣΣΤΥ στην ΤΡΑΙΝΟΣΕ μεταξύ ΤΑΙΠΕΔ και ΤΡΑΙΝΟΣΕ έναντι συνολικού τιμήματος 22 εκατ. ευρώ.

Τον Νοέμβριο έγιναν οι ακόλουθες δράσεις:

- Υποβλήθηκε μια δεσμευτική προσφορά για την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης της Μαρίνας Χίου και ξεκίνησε η διαδικασία αξιολόγησής της, ενώ στη συνέχεια ζητήθηκε η υποβολή βελτιωμένης οικονομικής προσφοράς από το επενδυτικό σχήμα εκ μέρους του ΤΑΙΠΕΔ.

Τον Δεκέμβριο ολοκληρώθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:

- Η επανεκκίνηση της διαγωνιστικής διαδικασίας για την ανάδειξη και αξιοποίηση του ακινήτου «Ξενία Κύθνου» και των λοιπών εγκαταστάσεων του ξενοδοχειακού συγκροτήματος.
- Η μεταβίβαση του 66% του ΔΕΣΦΑ στην SENFLUGA Energy Infrastructure Holdings S.A. έναντι συνολικού τιμήματος 535 εκατ. ευρώ.
- Η έγκριση ως προτιμητέου επενδυτή για την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης για 40 χρόνια της Μαρίνας Χίου του επενδυτικού σχήματος «AVLUM ENTERPRISES COMPANY LIMITED – ΙΩΑΝΝΗΣ & ΗΛΙΑΣ Δ. ΤΕΦΑΣ ΝΑΥΠΗΓΟΠΛΑΣΤΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε.-ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΜΑΡΙΝΑ Α.Ε. & ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΛΙΜΕΝΑΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ Α.Ε. ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΚΟΠΟΥ», με την προσφορά να ανέρχεται σε τουλάχιστον 6.213.615 εκατ. ευρώ αποτελούμενη από εφάπαξ τμήμα 600.000 ευρώ, ετήσια αμοιβή παραχώρησης πλέον ποσοστού επί των ετήσιων εσόδων της μαρίνας.